

Kružnice

- Kružnice se středem v počátku soustavy kartézských souřadnic ($S = [0,0]$) a s poloměrem r má rovnici $x^2 + y^2 = r^2$.
- Kružnice se středem $S = [m,n]$ a poloměrem r má rovnici $(x - m)^2 + (y - n)^2 = r^2$.
- Rovnici každé kružnice lze vyjádřit ve tvaru $x^2 + y^2 + Ax + By + C = 0$, kde $A, B, C \in R$. (Obrácené tvrzení neplatí. Ne každá rovnice uvedeného tvaru je rovnicí kružnice.)

Poznámka: Poslední uvedená rovnice se nazývá obecná rovnice kružnice nebo obecný tvar rovnice kružnice, předchozí 2 rovnice nazýváme středové rovnice kružnice nebo středový tvar rovnice kružnice.

Příklad: Kružnice se středem v bodě $[0,0]$ a poloměrem $r = 3$ má rovnici $x^2 + y^2 = 9$.

Příklad: Kružnice se středem v bodě $[-2,3]$ a poloměrem $r = 5$ má rovnici

$$(x + 2)^2 + (y - 3)^2 = 25$$

Příklad: Určete střed a poloměr kružnice dané obecnou rovnicí $x^2 + y^2 + 6x - 8y + 21 = 0$.

Řešení: Obecnou rovnici převedeme na středový tvar. Sepíšeme k sobě členy obsahující x a y a doplníme na čtverec. Konstanty převedeme na pravou stranu rovnice.

$$x^2 + 6x + y^2 - 8y + 21 = 0$$

$$x^2 + 6x + 9 + y^2 - 8y + 16 = -21 + 9 + 16$$

$(x + 3)^2 + (y - 4)^2 = 4$ jde tedy o kružnici se středem v bodě $[-3,4]$ a poloměrem $r = 2$.

Elipsa

- Elipsa, jejíž střed je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($S \equiv 0$) a jejíž hlavní osa je totožná s osou x má rovnici

$$\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa elipsy.}$$

- Elipsa, jejíž střed je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($S \equiv 0$) a jejíž hlavní osa je totožná s osou y má rovnici

$$\frac{x^2}{b^2} + \frac{y^2}{a^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa elipsy.}$$

Poznámka: Tyto rovnice nazýváme osové rovnice elipsy nebo středové rovnice elipsy.

- Elipsa, která má střed $S = [m,n]$ a jejíž hlavní osa je rovnoběžná s osou x má rovnici

$$\frac{(x - m)^2}{a^2} + \frac{(y - n)^2}{b^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa elipsy.}$$

- Elipsa, která má střed $S = [m, n]$ a jejíž hlavní osa je rovnoběžná s osou y má rovnici

$$\frac{(x-m)^2}{b^2} + \frac{(y-n)^2}{a^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa elipsy.}$$

Obecná rovnice elipsy je tvaru $Ax^2 + By^2 + Cx + Dy + E = 0$, kde $A > 0, B > 0, A \neq B$.

Příklad: $\frac{x^2}{36} + \frac{y^2}{81} = 1$ je rovnice elipsy se středem $S = [0, 0]$, $a = 6, b = 9$, tedy hlavní osa je totožná s osou y .

Příklad: $\frac{(x-2)^2}{25} + \frac{(y+3)^2}{4} = 1$ je rovnice elipsy se středem $S = [2, -3]$, $a = 5, b = 2$, tedy hlavní osa je rovnoběžná s osou x .

Příklad: Zjistěte, zda je rovnice $9x^2 + 16y^2 + 36x - 32y - 92 = 0$ rovnicí elipsy. Pokud ano, určete její střed a velikosti poloos.

Řešení: Obecnou rovnici převedeme na středový tvar. Sepíšeme k sobě členy obsahující x a y , potom z těchto členů vytkneme konstantu, která je u druhé mocniny, a doplníme na čtverec.

$$9x^2 + 36x + 16y^2 - 32y = 92$$

$$9(x^2 + 4x) + 16(y^2 - 2y) = 92$$

$$9[(x+2)^2 - 4] + 16[(y-1)^2 - 1] = 92$$

$$9(x+2)^2 + 16(y-1)^2 = 92 + 36 + 16$$

$$9(x+2)^2 + 16(y-1)^2 = 144$$

Na pravé straně rovnice musí být 1, proto vydělíme rovnici pravou stranou

$$9(x+2)^2 + 16(y-1)^2 = 144 \quad / :144$$

$$\frac{(x+2)^2}{16} + \frac{(y-1)^2}{9} = 1$$

Zadaná rovnice je rovnicí elipsy se středem $S = [-2, 1]$, její poloosy $a = 4, b = 3$.

Hyperbola

- Hyperbola, jejíž střed je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($S \equiv 0$) a jejíž hlavní osa je totožná s osou x má rovnici

$$\frac{x^2}{a^2} - \frac{y^2}{b^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa hyperboly.}$$

- Hyperbola, jejíž střed je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($S \equiv 0$) a jejíž hlavní osa je totožná s osou y má rovnici

$$-\frac{x^2}{b^2} + \frac{y^2}{a^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa hyperboly.}$$

Poznámka: Tyto rovnice nazýváme osové (nebo středové) rovnice hyperboly.

- Hyperbola, která má střed $S = [m, n]$ a jejíž hlavní osa je rovnoběžná s osou x má rovnici

$$\frac{(x-m)^2}{a^2} - \frac{(y-n)^2}{b^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa hyperboly.}$$

- Hyperbola, která má střed $S = [m, n]$ a jejíž hlavní osa je rovnoběžná s osou y má rovnici

$$-\frac{(x-m)^2}{b^2} + \frac{(y-n)^2}{a^2} = 1, \quad \text{kde } a \text{ je hlavní, } b \text{ vedlejší poloosa hyperboly.}$$

Obecná rovnice hyperboly: $Ax^2 + By^2 + Cx + Dy + E = 0$, přičemž $A \cdot B < 0$.

Příklad: $\frac{x^2}{12} - \frac{y^2}{4} = 1$ je rovnice hyperboly se středem $S = [0,0]$, $a = 2\sqrt{3}$, $b = 2$, tedy hlavní osa je totožná s osou x .

Příklad: Zjistěte, zda je rovnice $3x^2 - y^2 + 12x - 2y + 14 = 0$ rovnicí kuželosečky. Pokud ano, určete její střed a velikosti poloos.

Řešení: Z členů obsahujících proměnnou x vytkneme 3, z členů obsahujících y (-1), potom doplníme na čtverec.

$$\begin{aligned} 3x^2 - y^2 + 12x - 2y + 14 &= 0 \\ 3(x^2 + 4x) - (y^2 + 2y) &= -14 \\ 3[(x+2)^2 - 4] - [(y+1)^2 - 1] &= -14 \\ 3(x+2)^2 - (y+1)^2 &= -14 + 12 - 1 \\ 3(x+2)^2 - (y+1)^2 &= -3 \quad /: (-3) \\ -\frac{(x+2)^2}{1} + \frac{(y+1)^2}{3} &= 1 \end{aligned}$$

Je to rovnice hyperboly se středem $S = [-2, -1]$, $a = \sqrt{3}$, $b = 1$, hlavní osa je rovnoběžná s osou y .

Parabola

- Parabola, jejíž vrchol je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($V \equiv 0$) a jejíž osa je totožná s osou x má rovnici

$$y^2 = 2px, \text{ leží-li ohnisko } F \text{ na kladné poloose } x$$

$$y^2 = -2px, \text{ leží-li ohnisko } F \text{ na záporné poloose } x$$

Číslo $2p > 0$ je parametr paraboly.

- Parabola, jejíž vrchol je totožný s počátkem soustavy kartézských souřadnic ($V \equiv 0$) a jejíž osa je totožná s osou y má rovnici

$$x^2 = 2py, \text{ leží-li ohnisko } F \text{ na kladné poloose } y$$

$x^2 = -2py$, leží-li ohnisko F na záporné poloose y
Číslo $2p > 0$ je parametr paraboly.

Poznámka: Tyto rovnice nazýváme vrcholové rovnice paraboly.

- Parabola, která má vrchol $V = [m, n]$ a jejíž osa je rovnoběžná s osou x má rovnici
 $(y - n)^2 = 2p(x - m)$, leží-li ohnisko F napravo od vrcholu V
 $(y - n)^2 = -2p(x - m)$, leží-li ohnisko F nalevo od vrcholu V
Číslo $2p > 0$ je parametr paraboly.
- Parabola, která má vrchol $V = [m, n]$ a jejíž osa je rovnoběžná s osou y má rovnici
 $(x - m)^2 = 2p(y - n)$, leží-li ohnisko F nad vrcholem V
 $(x - m)^2 = -2p(y - n)$, leží-li ohnisko F pod vrcholem V
Číslo $2p > 0$ je parametr paraboly.

Obecná rovnice paraboly, jejíž osa je rovnoběžná s osou x :

$$y^2 + Ax + By + C = 0, \text{ kde } A \neq 0, A, B, C \in R$$

Obecná rovnice paraboly, jejíž osa je rovnoběžná s osou y :

$$x^2 + Ay + Bx + C = 0, \text{ kde } A \neq 0, A, B, C \in R$$

Příklad: $y^2 = 10x \dots V = [0,0], 2p = 10, o \equiv x$, ohnisko vpravo od V
 $(y - 3)^2 = -2(x + 1) \dots V = [-1,3], 2p = 2, o \parallel x$, ohnisko vlevo od V
 $x^2 = 12y \dots V = [0,0], 2p = 12, o \equiv y$, ohnisko nad V
 $(x + 2)^2 = -(y + 3) \dots V = [-2,-3], 2p = 1, o \parallel y$, ohnisko pod V

Příklad: Je daná obecná rovnice paraboly $y^2 - 4x + 6y + 13 = 0$. Zjistěte souřadnice vrcholu a parametr.

Řešení: Převědeme členy obsahující x na pravou stranu rovnice. Levou stranu doplníme na čtverec a potom na pravé straně vytkneme konstantu u x .

$$y^2 + 6y = 4x - 13$$

$$(y + 3)^2 - 9 = 4x - 13$$

$$(y + 3)^2 = 4x - 4$$

$$(y + 3)^2 = 4(x - 1) \Rightarrow V = [1, -3], 2p = 4, o \parallel x, \text{ ohnisko vpravo od V.}$$

Příklad: Zjistěte souřadnice vrcholu a parametr paraboly $x^2 + 8x + 5y + 26 = 0$.

Řešení: $x^2 + 8x = -5y - 26$

$$(x + 4)^2 - 16 = -5y - 26$$

$$(x + 4)^2 = -5y - 10$$

$$(x + 4)^2 = -5(y + 2) \Rightarrow V = [-4, -2], 2p = 5, o \parallel y, \text{ ohnisko pod V.}$$